

ФОРМИ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЛІЦЕЮ

У статті розглядаються форми виховання патріотизму військових лицейців. У статті розглянуто питання патріотичного виховання молоді в Україні; провідні ідеї патріотичного виховання у вітчизняній педагогічній теорії та виховній практиці; обґрунтовано актуальність та його особливе значення у сучасному українському суспільстві. Пропонуються напрями перспективних досліджень із зазначеної проблематики.

Ключові слова: патріотизм; патріотичне виховання; любов до Батьківщини; військові лицейці; форми.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні відбувається переоцінка ролі армії і значущості військової професії; що проявляється у зростанні довіри населення до Збройних Сил України. В умовах розв'язанням та веденням Російською Федерацією “гібридної війни”; анексією нею Автономної Республіки Крим; що супроводжується здійсненням повного спектру спланованих і скоординованих заходів; спрямованих на дестабілізацію політичної; економічної та гуманітарної ситуації в Україні; розвитком сепаратизму; терористичних проявів та загроз їх поширення углиб території країни; життєво необхідні концепція розвитку сектора безпеки і оборони та стратегія розвитку силових структур України; яка ставить за мету реформування виховного процесу захисників Вітчизни. Система військової освіти як джерело підготовки та комплектування збройних сил є невід’ємною складовою сектору безпеки і оборони. Для якісної підготовки захисників Вітчизни дедалі частіше постає питання про розвиток початкової військової підготовки молоді у системі середньої освіти.

Особливої актуальності набула проблема виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового лицю; усвідомлення нею громадянського і військового обов’язку перед державою і підвищення мотивації до проходження військової служби. З огляду на це; Указом Президента України від 26.06.2015 № 287 затверджено Стратегію національної безпеки України; у якій наголошується на важливості розвитку системи військово-патріотичного виховання молоді як елементу обороноздатності держави [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Патріотизм (з грец. – співвітчизник; вітчизна) – одне з найглибших громадянських почуттів; змістом якого є любов до Батьківщини; відданість своєму народові; гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності; яка спрямована на всебічний розвиток своєї країни; захист її інтересів. Патріотизм – соціально-історичне явище; його виховання – важлива складова виховної діяльності [1; 249].

У наукових дослідженнях фахівців; присвячених питанню форм виховання патріотизму; важливими є праці А.О. Афанасьєва [1]; Р.В. Кутового [3]; В.І. Мірошніченка [5]; Л.В. Олійника [6; 7]; Г.В. П’янковського [8].

Формулювання цілей статті. Враховуючі недостатню наукову розробку зазначеної проблематики; у статті ставиться за мету обґрунтування форм виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового лицю.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйнятим є розуміння патріотизму як усвідомлене почуття любові до Батьківщини та діяльність; що

спрямована на служіння та захист інтересів своєї Вітчизни. Патріотизм є однією з найважливіших соціально-психологічних характеристик людини як особистості. Патріотизм належить до вищих людських почуттів; що характеризують людину як громадянина; носія певних духовних якостей.

Комплексне використання в процесі виховання патріотизму військових ліцеїстів ефективних форм впливу на інтелектуальну; емоційно-вольову та мотиваційну сфери психіки особистості військового ліцеїста; забезпечення безперервності виховного впливу й оптимальне поєднання різноманітних його форм як у навчальний; так і у вільний час.

При реалізації цієї умови особливу увагу доцільно звертати на ретельний добір та раціональне поєднання різноманітних форм виховання військових патріотизму ліцеїстів; оптимальних у конкретних умовах; уникнення їх одноманітності; формування у них інтересу до виховних заходів та прагнення до активної участі в них; насичення процесу патріотичного виховання військових ліцеїстів патріотичними емоціями та переживаннями; активне використання в ньому творів і джерел національно-патріотичного спрямування – літератури; музики та інших видів мистецтва; пропаганди діяльності патріотів України на всіх етапах її історії; локальних війн і воєнних конфліктів тощо.

При конкретизації цілей і завдань виховання мають враховуватися індивідуально-психічні особливості військовослужбовців. Показовими у цьому плані є погляди та практична діяльність А.С. Макаренка; який у змісті виховання бачив як загальні аспекти виховання; так й індивідуальні [4; с. 150-151]. Аналогічну думку стосовно вивчення вихованців та індивідуального підходу до них висловлював К.Д. Ушинський; який підкреслював: щоб всебічно виховувати людину; насамперед; слід знати її у всіх відношеннях. Тобто у виховному процесі вихователі та інші посадові особи не повинні виховувати військових ліцеїстів “стандартно”; зміст виховання для кожного з них має носити індивідуальний характер і враховувати їх індивідуально-психологічні особливості [2]. Проведення індивідуально-виховної роботи у специфічних умовах військової діяльності вимагає від суб’єктів виховання високого рівня педагогічної підготовленості та культури; досконалого володіння технологіями та методиками індивідуальної роботи з підлеглими.

Формами виховання військових ліцеїстів слід вважати організацію колективної; групової та індивідуальної діяльності вихователів; спрямовану на досягнення мети цього напрямку виховання. Форми виховання мають відповідати його меті й змісту та узгоджуватися із відповідними засобами; методами та прийомами.

На ефективність форм виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею впливають:

обставини; що сприяють проведенню патріотичної роботи у військовому ліцеї;

правила проведення різних патріотичних; оборонно-масових і спортивних заходів

взаємозв’язок організаційних форм виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею з іншими формами виховної роботи;

сукупність даних про результативність впровадження у військовому ліцеї різних форм виховання патріотизму; оборонно-масової та спортивно-масової роботи.

Основними напрямками підвищення ефективності форм виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею є:

відповідність організаційних форм змісту виховання патріотизму й підготовки учнівської молоді до військової служби;

організаційна форма не повинна бути нейтральною чи пасивною до змісту виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею; вона лише тоді набуває належного значення; коли максимально сприяє формуванню у військових ліцеїстів патріотичних почуттів; переконань; громадянської зрілості; відповідального ставлення до своєї загальної підготовки; розвитку морально-вольових; психологічних і фізичних якостей;

тісний зв'язок форм виховання патріотизму в умовах військового ліцею з життям і повсякденною діяльністю учнівської молоді;

сприяння форм виховання патріотизм учнівської молоді в умовах військового ліцею в активній діяльності;

емоційність і виразність форм виховання патріотизм учнівської молоді у в умовах військового ліцею;

правильне планування й розподіл форм виховання патріотизм учнівської молоді в умовах військового ліцею;

тісний зв'язок форм виховання патріотизм учнівської молоді з іншими формами виховної роботи військового ліцею;

проявлення вихователями та викладачами у процесі впровадження у військовому ліцеї різних форм виховання патріотизм учнівської молоді;

урахування реальної підготовленості учнівської молоді до участі в різних формах патріотичної роботи;

підвищення педагогічної майстерності вихователів; викладачів;

урахування позитивного та негативного впливу макро- і мікрооточення на виховання патріотизм учнівської молоді в умовах військового ліцею;

застосування у вихованні патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею різних засобів стимулювання;

застосування інноваційних технологій впровадження у військовому ліцеї різних форм виховання патріотизму учнівської молоді. Технологію виховання патріотизму військових ліцеїстів доцільно впроваджувати через систему складових; серед яких необхідно виділити такі основні – технологію педагогічного спілкування; педагогічної оцінки; педагогічної вимоги; педагогічного інформаційного впливу (мовного і демонстраційного); технологію організації групової діяльності; створення ситуації успіху і сприятливого психологічного клімату; соціального захисту; організації виховуючого середовища; педагогічної реакції на вчинок; технологію педагогічної діагностики; аналізу та корекції виховного впливу; створення педагогічної ситуації; технологію активізації пізнавальної діяльності військових ліцеїстів; іміджу педагога; вихователя та військового колективу; технологію використання у виховному процесі державної мови; знання історії України та її Збройних Сил; фольклору; педагогіки народного календаря; культури та мистецтва України; національної символіки; релігійних виховних традицій. Інформативність технології виховання патріотизму військових ліцеїстів пов'язана з створенням та використанням інформації про поточний стан різних сфер життєдіяльності ліцейного колективу. Такими інформаційними об'єктами є: розклад навчальних занять; планування з виховання військових ліцеїстів;

інформація про роботу клубів; гуртків; інформація про творчу та практичну діяльність військових ліцеїстів; передовий педагогічний досвід; інформація про результати освітнього процесу (рейтинги військових ліцеїстів; взводів; рот); наявність видань засобів масової інформації; стінної преси тощо. Особливий інтерес у військових ліцеїстів викликають рубрики стінної преси; радіогазет: “Календар історичних подій”; “Календар українця”; “День нашої України”; “Прочитай – це цікаво”; “Запитуй – відповідаємо”; “Спадщина”; “Народознавство”; “Служать сумлінно”; “Духовне відродження”; “Виховуємо патріотів”; “Свято”; “Традиції; звичаї; обряди”; “Наша мова солов’їна”; “Пам’ять” та ін; бібліотечні технології: створення пошуково-довідникової системи та системи замовлень бібліотеки ліцею; спільна діяльність з метою комплектування книжкових фондів; організації тематичних виставок; тижнів книги; читачьких конференцій; літературних вікторин; Шевченківських читань; відзначення пам’ятних дат; активно-творчої діяльності щодо збору історичного; народознавчого; етнопедагогічного; фольклорного матеріалу; допомога в роботі творчих клубів; гуртків з метою складання тематичних рекомендаційних картотек; огляд новинок літератури; періодичної преси; презентації книг; журналів; інформаційних бюлетенів; організації зустрічей з воїнами учасниками антитерористичної операції; ветеранами; учасниками бойових дій; з поетами; письменниками; видатними людьми краю; диспутів; дискусій тощо;

застосування у вихованні патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею традицій українського війська. Стало традиційним проведення урочистої посвяти у військові ліцеїсти вихованців військового ліцею за участю Президента України на території історико-культурного комплексу “Запорізька Січ”; розташованого на острові Хортиця; що сприяє піднесенню патріотичної свідомості та формуванню морально-психологічних якостей молоді. Застосування у вихованні патріотизму військових ліцеїстів традицій Українського козацтва; спрямованих на виховання почуття патріотизму і національної гідності; якостей захисника Вітчизни; високого рівня загальної культури; народних знань та фізичної підготовленості. Виконання цих завдань у військовому ліцеї сприяє дитячо-юнацька військово-спортивна патріотична гра “Сокіл” (“Джура”).

Формами виховання патріотизму військових ліцеїстів також є проведення польових виходів; вшанування героїки української історії; відвідування військовослужбовцями театральних вистав; фестивалів художньої творчості; літературних вечорів; виставок на патріотичну тематику тощо.

На вибір форм виховання патріотизму військових ліцеїстів впливають як ситуативні фактори; так і фактори постійного характеру. Якщо у першому випадку застосування тих чи інших форм є реакцією на ситуацію; яка виникла; то друга група факторів обумовлює усвідомлений; спланований їх вибір. Форми виховання патріотизму військових ліцеїстів виконують відповідні функції і включають в себе сукупність засобів та прийомів педагогічного впливу; за допомогою яких вирішуються характерні для даної форми виховні завдання.

Висновки. Отже; знання та вміле використання викладачами та вихователями форм виховання патріотизму військових ліцеїстів виступає важливою умовою підвищення ефективності виховної роботи; рівня морально-психологічного стану військових ліцеїстів. Перспективами подальшого

дослідження є визначення критеріїв та показників виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв А.О. Педагогічні основи військово-патріотичного виховання військовослужбовців строкової служби Збройних сил України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Афанасьєв Андрій Олександрович. – К.; 2005. – 255 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь; 1997. – 376 с.
3. Кутовий Р.В. Патріотичне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України в навчально-виховному процесі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Кутовий Роман Валерійович. – Луганськ; 2011. – 218 с.
4. Макаренко А.С. Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К.: Рад. школа; 1990. – 366 с.
5. Мірошніченко В.І. Теоретико-методичні засади патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ; 2012. – 42 с.
6. Олійник Л.В. Теоретико-методологічні основи та сучасний стан організації виховного процесу в підрозділах Збройних Сил України. / Л.В. Олійник. Вісник воєнної розвідки. – 2011. – Вип. 23. – С. 61 – 66.
7. Олійник Л.В. Формування національних та загальнолюдських цінностей захисника Вітчизни як основи патріотизму/ Л.В. Олійник; С.М. Мотика // Матеріали XII Захаренківських педагогічних читань; Всеукраїнської науково-практичної конференції “Патріотизм – нагальна потреба України й українців”; 19 травня 2015 р. [Упор. Назаренко Г.О.]. – Черкаси : ОППО; 2015. – С. 43–47.
8. П'янковський Г.В. Педагогічна оцінка ефективності військово-патріотичного виховання призовної молоді: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Київ. ун-т ім. Т.Г.Шевченка. – К.; 1997. – 23 с.
9. Указ Президента України від 26.06.2015 № 287 “Стратегія національної безпеки України”.

С.М. Мотика

Киевский военный лицей имени Ивана Богуна

К ПРОБЛЕМЕ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВОЕННОГО ЛИЦЕЯ

В статье рассмотрены формы воспитания патриотизма военных лицеистов. В статье рассмотрены вопросы патриотического воспитания молодежи в Украине; ведущие идеи патриотического воспитания в отечественной педагогической теории и воспитательной практике; обоснована актуальность и его особое значение в современном украинском обществе. Предлагаются направления перспективных исследований по указанной проблематике

Ключевые слова: патриотизм; патриотическое воспитание; любовь к Родине; военные лицеисты; формы.

S.M. Motyka;

Kiev military lyceum named after Ivan Bohun

FORMS EDUCATION PATRIOTIC YOUTH OF MILITARY LYCEUM

The article deals with the forms education patriotic of military lyceum. The article discusses an issue about the archaic base of patriotic education of youth in Ukraine; the main ideas of patriotic education in the national pedagogical theory and educational practice; the topicality and the particular importance of this kind of education in modern Ukrainian society. Offered for continuing research on the said issues.

Key words: patriotism; patriotic education; a devotion to the Motherland; military lyceum; forms